

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

OEDIPUS MOTHERFUCKER!

Een toneelspel in twee delen voor adolescenten

1880
door

Tom Bruynooghe

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen
2018
Nr.3468

PERSONAGES

(27 spelers – Figuratie)

Oudheid

OEDIPUS :
 IOKASTE :
 LAIOS :
 KREON :
 TIRESIAS :
 MANTO :
 ANTIGONE :
 ISMENE :
 HERDER :
 BODE :
 ORAKEL :
 PRIESTERESSEN :
 KOOR :

Moderniteit

PIETER :
 JOLIEN :
 EVY :
 THOMAS :
 ELKE :
 GREG :
 VADER :
 MOEDER :

Irrealiteit

FORTUNA :
 MARINKA :
 KATINKA :
 TYCHE :
 SIGMUND FREUD :
 PRESENTATOR :
 JOURNALIST :
 APOLLO :
 ARTEMIS :

DECOR

Het decor moet multifunctionaliteit toelaten. De basis is een garage waar de zes jongeren samenkomen voor hun groepswork. Van daaruit maakt hun fantasie uitstappen naar het verhaal uit de Oudheid, dat zich afspeelt voor het paleis van koning Oedipus, maar net zo goed naar orakels en moderne waarzeggers, het bureau van Sigmund Freud, enzovoort.

Een interessante insteek daarbij kan zijn dat alle elementen uit de gefantaseerde verhalen opgebouwd worden met materialen die in de garage te vinden zijn. Centraal zou een auto kunnen staan, bedekt door een doek, die op vele manieren als spelelement gebruikt kan worden.

KORTE INHOUD

“De wereld is toch klein”, “Toeval bestaat niet”, “Het moet zijn dat het zo voorbestemd is”, het zijn allemaal zinnen die we wel al eens gezegd of gehoord hebben. Soms lijkt iets zo toevallig dat je denkt dat er meer mee gemoeid is. Het toeval, het lot, karma, ze lijken soms verdacht moedwillig. Maar iemand die per toeval zijn vader vermoordt en met zijn moeder in bed duikt, is dat nog wel geloofwaardig?

Zes jongeren moeten een toneelproject brengen voor school, en overwegen het verhaal van Oedipus te gebruiken. Ze fantaseren en filosoferen er op los, maar al gauw beginnen de verschillende niveaus van het verhaal, hun eigen fantasie en zelfs hun werkelijkheid door elkaar te lopen.

Over het tot stand komen van het script

Ik maakte dit stuk voor het Sint-Jozefcollege uit Aalst. Met een aantal jongeren uit het vijfde en zesde jaar ging ik aan de slag rond het verhaal van Oedipus. Aan de hand van brainstorms, experimenten en improvisaties kwam dit script tot stand. Graag wil ik bij deze mijn dankbaarheid uitdrukken voor de bijdrage die de jongeren leverden.

PROLOOG

(Op de voorscène zit Pieter te lezen. Op de achterscène begint met overdreven tragiek de pest. Slachtoffers kruipen over de vloer, doden worden begraven. Er wordt geweend om doden, geroepen van de pijn, er wordt geplunderd, ... Het scènebeeld bevriest abrupt als de deur vooraan opengaat. Licht aan vooraan, uit achteraan.)

JOLIEN : Ah, hier zit je.

PIETER : Hoe heb jij me gevonden?

JOLIEN : Je pa had gezegd dat ik je hier kon vinden. Hij had zijn koersbroekje aan. Echt sexy!

PIETER : Zeg, dat is wel mijn pa, hé.

JOLIEN : En, was je onze afspraak vergeten?

PIETER : Afspraak?

JOLIEN : Ons groepswerk voor Nederlands.

PIETER : Ah ja, juist. Pas op, ik was er mee bezig, hoor. Kijk maar, ik was aan het lezen. Maar, euh... was dat nú? En waar hadden we afgesproken?

JOLIEN : Hier. Bij jou thuis.

PIETER : Ah, oei, ik ben dat wel vergeten vragen aan mijn ouders.

JOLIEN : Je pa vindt het in elk geval al niet erg. Ik heb het hem gevraagd.

PIETER : En de anderen?

JOLIEN : Die verwijst hij wel door naar de garage. Een ideale plaats om te vergaderen.

(Elke, Greg, Thomas en Evy komen op)

ELKE : Joehoe! Zitten de tortelduifjes hier?

GREG : De Streptopelia Capicola. *(na een korte pauze)* Dat is Latijn voor tortelduif.

THOMAS : Ah, hebben we iets gemist?

JOLIEN : Kom zeg, ik met hem of wat? Mijn ambities liggen wel wat hoger.

EVY : Het ideale excuus voor het feit dat je al zo lang single bent?

JOLIEN : Euh, jongens, we zijn hier voor ons werk voor Nederlands. Welk toneelstuk gaan we bespreken?

GREG : We kunnen misschien...

THOMAS : Vijftig tinten grijs!

GREG : Dat is niet eens een toneelstuk. Misschien kunnen we...

ELKE : Kunnen we niet iets nemen met heel weinig tekst?

THOMAS : En veel functioneel naakt. Die van Nederlands staat daar zeker voor open.

EVY : Het is wel de bedoeling dat we het zelf ook spelen, hé.

THOMAS : Juist daarom.

EVY : Ah, we gaan dus voor horror, in jouw geval.

PIETER : Ik was eigenlijk al een stuk aan het lezen dat ik wel interessant vind.

THOMAS : Ah, komt er seks in voor?

PIETER : Ja, eigenlijk wel, het gaat over een gast die...

EVY : Typisch, de hoofdrol is weer een jongen.

JOLIEN : Wat is de titel?

PIETER : Oedipus.

GREG : Ah, van die gast die zijn pa doodde en met zijn ma in bed kroop.

THOMAS : Cool!

GREG : En heb je het over de versie van Sofokles of die van Seneca? Of misschien wel van Claus?

PIETER : Weet ik veel. Die van de bibliotheek.

EVY : Een stuk over een seksueel gestoorde moordenaar dus.

PIETER : Neeneen, net niet. Het interessante is dat dat allemaal per ongeluk was.

ELKE : Hoe kan je nu per ongeluk je vader doden en met je moeder...?

PIETER : Dat weet ik niet, ik ben het nog aan het lezen.

GREG : Het is zelfs nog straffer: hij was op voorhand gewaarschuwd dat hij dat zou doen. En net door dat te proberen vermijden, gebeurde het.

JOLIEN : Sorry, maar dat klinkt me toch wat ongeloofwaardig. Pas op, als je me kan overtuigen dat iemand zoiets zou doen, dan doe ik mee.

ELKE : Ga je dan je moeder vermoorden en met je vader...

JOLIEN : Neen, ik bedoel, dan kies ik mee voor Oedipus.

EVY : Jij kiest toch sowieso voor wat Pieter kiest.

JOLIEN : Zeg, stop eens met die insinuaties. Wij komen gewoon goed overeen, meer niet. We zijn op dezelfde dag geboren. Dat scheidt een band.

EVY : Ja, dat verhaal kennen we.

THOMAS : Maar vertel nu eens, hoe kan het in de eerste plaats dat hij gewaarschuwd was dat hij zijn vader zou doden en met zijn moeder zou...?

PIETER : Hij was naar een orakel gegaan.

EVY : Een orakel?

GREG : Iemand die de toekomst voorspelt.

(orakels op in de zaal, spelend met het publiek)

FORTUNA : Aan alle steenbokken in de zaal: u maakt kans om deze avond geëntertaind te worden.

MARINKA : Mag ik even uw hand lezen, mevrouw?

KATINKA : Kan u even uw tong uitsteken, meneer?

MARINKA : Oei. Deze lijn zegt dat u zal sterven. Ooit.

KATINKA : Wat een tong zeg. Ik zou niet uw lief willen zijn.

FORTUNA : Aan alle watermannen in de zaal: u zal zich op een bepaald moment aangesproken voelen. Misschien wel nu.

TYCHE : Laat ik even in mijn glazen bol kijken voor u, daar.

FORTUNA : Ach, luister niet naar haar, wat ze zegt is toch niet waar.

TYCHE : Wel waar, ik ben een waarzegger. Ik zie, ik zie... Oeh, dat is niet goed. Ik zal even van post veranderen. Ah, hier, ik zie vier kinderen. Is dat goed voor u? Niet te veel?

MARINKA : Meneer, mag ik uw hand even?

KATINKA : Uw tong, mevrouw?

MARINKA : U moet goed opletten de komende dagen. Waarop? Dat weet ik niet. Maar ik zou toch maar goed opletten, als ik u was.

KATINKA : Voor uw toekomst is het oké. Maar ik zou u wel aanraden uw tanden wat vaker te poetsen.

FORTUNA : Aan alle kreeften in de zaal: u zal deze avond in aangenaam gezelschap vertoeven. Familieleden misschien? Of vrienden? Klasgenoten?

MARINKA : Kom eens hier meekijken. Op deze hand lees ik dat deze man zijn vader zal vermoorden.

KATINKA : Uw tong, meneer? Oei, deze tong zegt dat hij met zijn moeder in bed zal duiken.

TYCHE : Dames, mijn bol zegt dat hij ons niet gelooft. O, wacht, we onderbreken deze ongeloofwaardige voorspelling even voor een pas binnengelopen bericht: ik zie, ik zie, dat de acteurs verder willen met hun stuk.

FORTUNA : U mag uw bijdrage voor deze sessie in de pauze komen betalen aan onze kassa.

KATINKA : Altijd welkom als u nog vragen hebt over uw toekomst.

MARINKA : De voetbaluitslagen van vanavond of morgen of zo.

FORTUNA : Of de vragen voor de toets van maandag.

TYCHE : Ik zie, ik zie, dat de acteurs al boos beginnen kijken.

GREG : Neen, jongens, zo ging dat toch helemaal niet in de Oudheid. Eerst was er het orakel dat de ouders van Oedipus kregen.

(Orakel op met priesteressen. Laios bezoekt het orakel.)

ORAKEL : Gegroet, zoon van Labdakos, heerser over Thebe, door de goden niet gezegende Laios.

PRIESTERESSEN : Laios, Laios, Laios...

LAIOS : Gegroet, u die verleden en toekomst door het heden met elkaar verbindt. U die ...

PRIESTERESSEN : Genoeg! Genoeg, genoeg ...

ORAKEL : Komt u ter zake, u wiens verleden een schaduw werpt over uw toekomst.

PRIESTERESSEN : Toekomst, toekomst, toekomst...

LAIOS : Mijn vrouw verwacht een kind.

ORAKEL : Een zoon.

PRIESTERESSEN : Zoon, zoon, zoon...

LAIOS : Werkelijk? Uw woorden vullen mij met grote blijdschap.

PRIESTERESSEN : Tsssssss...

ORAKEL : Uw grote blijdschap zal u tot grote droefenis worden. U, uw vrouw en hemzelf.

PRIESTERESSEN : Hemzelf, hemzelf, hemzelf...

LAIOS : Hoe bedoelt u?

ORAKEL : Uw zoon zal heersen.

PRIESTERESSEN : Heersen, heersen...

LAIOS : Dat is toch geweldig. Hij ...

PRIESTERESSEN : Ssssst!

ORAKEL : Uw zoon zal doden. U doden.

PRIESTERESSEN : Doden, doden...

LAIOS : Neen!

PRIESTERESSEN : Jawel! Jawel! Jawel!

ORAKEL : Uw zoon zal met uw vrouw ...

LAIOS : ... genoeg! Wat voor een laster, wat voor een leugens zijn dit?

PRIESTERESSEN : Het orakel liegt nooit. Nooit. Nooit.

LAIOS : Maar wat...? Waarom? Wat is de diepere betekenis?

ORAKEL : Het orakel kan niet meer zeggen.

LAIOS : Neen!

PRIESTERESSEN : Jawel! Jawel! Jawel!

LAIOS : Maar ... kan ik dit onheil nog afwenden?

PRIESTERESSEN : Het orakel heeft gesproken. Gesproken. Gesproken.

LAIOS : Kan ik ... moet ik... het kind laten doden?

PRIESTERESSEN : Het orakel heeft gesproken. Gesproken. Gesproken.

ORAKEL : Ga heen en ontvang uw zoon. Hij is reeds geboren.

PRIESTERESSEN : Ga heen, ga heen, ga heen...

(Laios af)

ELKE : Leg dat maar eens uit aan je vrouw.

THOMAS : Sorry, vrouw, maar dat kleine mormel dat je daar in je armen houdt is van plan mij te doden en op jou te kruipen. Misschien kunnen we het beter aan zijn voetjes vastnemen en met zijn hoofdje tegen de muur ...

EVY : Zeg, alsjeblieft, wat heeft dat kindje misdaan? Ze hadden jou beter met je hoofdje tegen de muur...

ELKE : Ach ja, dat is eigenlijk toch niet meer dan een postnatale abortus.

JOLIEN : Als mijn man mij zou zeggen ons kind te doden, ik zou dat nooit doen.

PIETER : Maar als je nu echt gelooft in zo'n orakel?

JOLIEN : Ik zou er voor zorgen, en als het zich echt abnormaal gedraagt, kan je het nog altijd in een instelling plaatsen of zo.

GREG : Wel, zo dacht de moeder er ook een beetje over. Doden wou ze het kind niet, dus gaf ze het aan een herder om het met doorboorde voeten op een berg te leggen. Veel overlevingskansen had het daar wel niet. Maar die herder gaf het kind aan een andere herder, die het op zijn beurt doorgaf aan de koning van Korinthe. Die kon geen kinderen krijgen, dus voor hem was die baby een geschenk uit de hemel. Tot de jongen opgroeide, en iemand in een dronken bui naar hem riep dat hij niet echt de zoon van zijn ouders was.

ELKE : En Oedipus gaf hem een goede rechtse op zijn bakkes.

GREG : Dat ook, maar het bleef in Oedipus' hoofd spoken. Zijn ouders ontkenden, maar Oedipus wou zekerheid. En ook hij ging naar het orakel. Waar ook hij een waarschuwing kreeg.

ORAKEL : Gegroet, Oedipus, zoon van ...

OEDIPUS : Gegroet, orakel, laten we meteen ter zake komen: is mijn vader wel mijn vader?

PRIESTERESSEN : Vader, vader, vader...

ORAKEL : Iedereen is de zoon van zijn vader.

PRIESTERESSEN : Vader, vader, vader...

OEDIPUS : Ja, grappig, ja, maar ik bedoel: is Polybus mijn vader?

PRIESTERESSEN : Vader, vader, vader...

OEDIPUS : En stop eens met dat gevader.

ORAKEL : Oedipus, ik zou veel kunnen zeggen, maar ik zeg u enkel dit:

PRIESTERESSEN : Dit, dit, dit...

ORAKEL : U zal het bloed van uw verleden uitwissen en met uw eigen bloed het bloed van uw toekomst verderzetten.

OEDIPUS : Wat is...? Wat betekent dat?

ORAKEL : Aan uw vader zal u zich vergrijpen met het zwaard, aan uw moeder zal u zich vergrijpen in het bed.

OEDIPUS : Wat!? Hoe? Waarom zou ik zoiets doen?

PRIESTERESSEN : Doen, doen, doen...

OEDIPUS : Antwoord dan toch! Waarom zou ik doen wat ik niet wil doen?

ORAKEL : Het orakel kan niet meer zeggen. Ga en vervul uw lot.

PRIESTERESSEN : Uw lot, uw lot uw lot...

OEDIPUS : U heeft nog niet geantwoord. Waarom zou ik dat doen?

PRIESTERESSEN : Uw lot, uw lot, uw lot...

OEDIPUS : Is dat het? Is het mijn lot? Dat zullen we nog wel eens zien! (Af)

PIETER : Pff, het lot. Daar geloof ik niet in. Wat er in ons leven gebeurt, is allemaal toeval.

THOMAS : En zeker als je je lot zagezegd op voorhand weet. Dan kan je dat toch manipuleren?

ELKE : Als ik zou weten dat ik morgen zou sterven, pleegde ik vandaag nog zelfmoord. Gewoon om het lot te tarten.

EVY : Dat is ook zo zielig. Als dan achteraf blijkt dat het lot verkeerd was, dan heb je voor niets zelfmoord gepleegd.

ELKE : Ja maar ja, ik ga er van uit dat het lot juist is, anders is het je lot niet. Enkel als het lot juist is, kan ik zorgen dat het lot verkeerd is.

EVY : Ik snap het niet meer.

JOLIEN : Maakt niet uit. Maar als Oedipus weet wat hij met zijn ouders gaat doen, kan hij dat toch vermijden door hen uit de weg te gaan.

GREG : En dat is ook exact wat hij deed. Maar vergeet niet dat zijn ouders niet zijn echte ouders waren. Hij vluchtte dus halsoverkop weg uit Korinthe. Na wat schermutselingen onderweg waarbij hij een brutale tegenligger een kopje kleiner maakte, kwam hij bij de stad Thebe die geteisterd werd door een sfinx.

EVY : Een wat?

GREG : Een sfinx: half leeuw, half mens. En die kon enkel verslagen worden als men het antwoord wist op het volgende raadsel: welk levend wezen loopt 's ochtends op vier poten, 's middags op twee en 's avonds op drie poten. En, wie raadt het?

PIETER : Pff, dat zegt mij wel iets. Ik denk dat ik die al eens gehoord heb.

THOMAS : Mens, dat is een moeilijke vraag. Drie poten, pff.

EVY : Geen idee, zeg maar.

JOLIEN : (*tot publiek*) Wacht, wacht, als iemand het weet, dan mag hij het nu roepen.

PUBLIEK : De mens!

GREG : Inderdaad. In de ochtend van zijn leven kruipt die op handen en voeten, in de middag van zijn leven stapt hij en op het einde van zijn leven gebruikt hij een stok.

PIETER : En dat wist Oedipus?

GREG : Inderdaad. Zo redde hij de stad van de Sfinx, en werd hij als een held onthaald. Meer zelfs, hij mocht trouwen met de koningin en werd de nieuwe koning. De vorige koning was namelijk recent gedood door rovers toen hij op weg was naar het orakel om hulp te vragen tegen de Sfinx.

EVY : En dat is dan het einde? Ze leefden nog lang en gelukkig en hadden vele kinderen.

GREG : Ze hadden vele kinderen, inderdaad, maar dat was niet het einde. Dit is eigenlijk het begin.

PIETER : Ik dacht het al. In het boek dat ik aan het lezen ben, begint het in Thebe waar Oedipus op dat moment koning is. Maar gelukkig en lang leefde men daar niet. Er was net pest uitgebroken.

EVY : Pest?

THOMAS : Ah, pesten, dat is toevallig een van mijn specialiteiten. *(begint rond te lopen en iedereen te porren, te duwen, ...)*

GREG : Neen, dé pest. De ziekte. Een bacteriële infectieziekte met epidemische proporties. Er zijn verschillende versies, waaronder de builenpest ...

ELKE : Amai, de builenpest. Je moet echt al zwaar pesten voor er builen aan te pas komen.

GREG : ... de longpest en de septische pest of zwarte dood.

ELKE : Ooh! Zwartten pesten, dat mag niet, dat is racisme.

GREG : Een zeer besmettelijke en dodelijke ziekte.

EVY : Oei. Kunnen wij die ook krijgen? Au, en blijf van mij!

THOMAS : We moesten toch pesten?

GREG : In principe kunnen we die nog krijgen, maar de kans is veel kleiner. Hé, geef mijn bril terug!

ELKE : Heeft dat niet iets te maken met ratten?

GREG : Eerder met vlooien, maar dus ook met rattenvlooien.

THOMAS : Oeh, vlooien, dat kriebelt. *(Kietelt Jolien)*

JOLIEN : Hé, stop, au, oeh.

(Jolien laat zak chips vallen. De chips liggen verspreid op de grond. Pieter gaat op zijn knieën zitten om op te ruimen.)

THOMAS : Ah, de pest is zo fijn. *(Ziet dat Pieters onderbroek zichtbaar is achteraan)*

GREG : Fijn? In de veertiende eeuw is een derde van Europa uitgeroeid door de pest.

(Thomas trekt hard aan Pieters onderbroek)

PIETER : Au, hé gast, if you b.i.r. me, I b.i.r. you back!

(schermutseling volgt)

EVY : Kan je daar nu echt eens niet mee stoppen, met dat “pesten”?

THOMAS : Moeilijk. Moeilijk. Je geraakt daar moeilijk van af, hé, van de pest.

GREG : Tegenwoordig is dat perfect te behandelen met antibiotica. Maar je moet er vroeg genoeg bij zijn.

ELKE : (*grijpt Thomas vast*) Zoals ik nu. Jongens, zullen we deze pest even uitroeien? Vleeshoop!

(*iedereen op Thomas*)

THOMAS : Oké, genade, genade! Au, het is toch afzien, die pest.

PIETER : En wat moet dat wel niet geweest zijn in de Oudheid? Toen men geen antibiotica had, geen pijnstillers en geen besef van het besmettingsgevaar.

EERSTE BEDRIJF

Eerste scène

ISMENE : (*leest brief*) Lieve Ismene, lieve zus. Bij alle goden, wat mis ik je. Deze eenzaamheid, deze verlatenheid voelt bijna erger aan dan wat we hebben doorgemaakt met de pest. Toen hadden we tenminste elkaar nog, ook al was er elke dag de angst dat een van ons de volgende zou zijn. Het lot heeft ons wat dat betreft tenminste gespaard. Tss, ik spuug erop, op dat lot van ons. Soms zou ik willen dat ik dood was. Dat ik de weg had genomen die mama ons is voorgegaan. Soms zou ik zelfs willen dat wij nooit geboren waren. Wij, onheilskinderen. Die nooit geboren hadden mogen worden.

Het zijn donkere gedachten die me hier bijna dagelijks overvallen. Maar donker is het hier ook. Ik heb het gevoel dat het ook zo hoort. Ach, zal ik jou ooit terugzien?

Draag zorg voor onze broers. Liefs, Antigone

ANTIGONE : (*leest brief*) Lieve Antigone, lieve zus. Ik mis je minstens evenveel als jij mij. Ach, had ik maar niet op het laatste nippertje getwijfeld of ik niet met jou en papa mee zou gaan. Maar ik kon het niet. Ik kon de confrontatie met papa niet aan. Het spijt me. Jij bent altijd al de sterkste van ons twee geweest. Net daarom is het zo pijnlijk te horen welke gedachten er door jouw hoofd gaan.

Je roept in je brief herinneringen op aan wat we doormaakten met de pest. Weet je nog de speech die papa toen gegeven heeft? Ook die verwoordde de pijn, de vertwijfeling die iedereen voelde. Maar hij eindigde met hoop. En die hoop mag je nooit verliezen, lieve zus.

We zien elkaar nog terug. Dat voel ik in elke vezel van mijn lijf. Wij zijn nog lang niet uitgepraat.

Draag zorg voor papa. Liefs, Ismene.

(Het koor is opgedeeld in drie delen. Het eerste deel benoemt de symptomen van de pest, het tweede deel beschrijft wat er gebeurt bij de Grieken, het derde deel zucht, schreeuwt, hoest, ...)

KOOR 1 : Koorts

Sierpijn
 Hoofdpijn
 Vermoeidheid
 Opgezwollen klieren
 Moeilijke ademhaling
 Ophoesten van bloed
 Verkleuring van lippen en nagels
 Angst
 Zwakte
 Rillingen
 Schok
 Abnormale bloedstolling
 Verwarde toestand en delirium
 Zwarte plekken over het hele lichaam
 Eterende zweren die openscheuren
 Braken
 Diarree
 Orgaanfalen
 Dood

KOOR 2 : De stad is vol

vol weklagen, gebeden, wierook
 vol begrafeningen, brandstapels, lijken
 De mensen bidden – vergeefs
 De dokters doen hun werk – vergeefs
 Zieken zoeken verlichting van de pijn – vergeefs
 Er is geen zon, maar wat is het warm
 Tranen verdampen nog voor ze de grond raken